

YENİDEN REFAH

EKONOMİK İŞLER BAŞKANLIĞI

EKONOMİK BÜLTEN

27 NİSAN 2020

 / @RefahEkonomi

 / @RefahEkonomi

Korona Virüs ve Ekonomiye Etkileri-2

Dünya genelinde yeni tip Koronavirüs (Covid-19) salgını maalesef hız kesmeden yayılmaya devam ediyor; 27 Nisan 2020 tarihi itibarıyla hastalığa yakalanan insanların sayısı 2,8 milyonu, hayatını kaybeden insanların sayısı ise 195 bini aşmış durumdadır. Bu sebeple, salgınla mücadelede “sosyal mesafe”, “sosyal izolasyon” ve “karantina” tedbirleri tüm dünyada uygulanmaya devam etmektedir. Tavizsiz bir şekilde takip edilen “Evde Kal” stratejisi sonucu dünya genelinde ekonomik hayat durmuş ve tüm ekonomiler son yüzyılın en derin ekonomik krizine doğru sürüklenmektedirler.

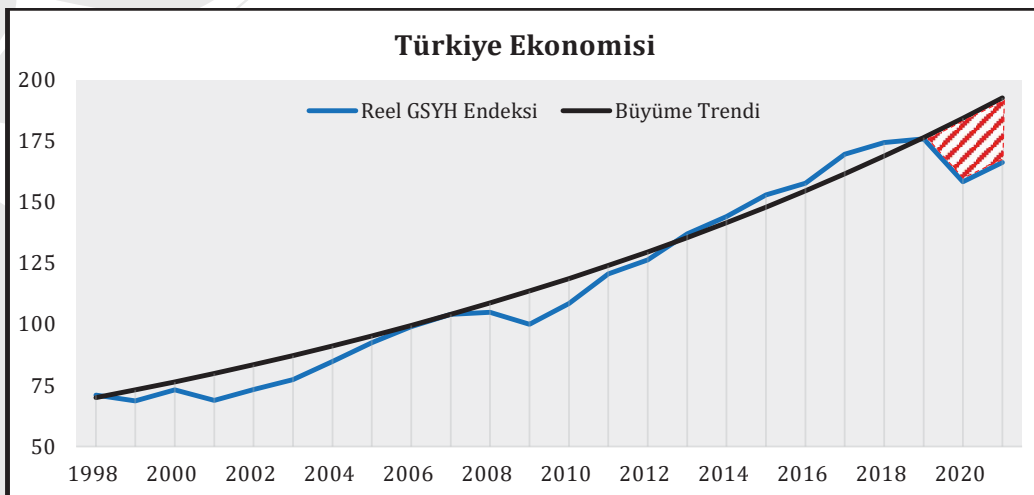
Öyle bir ekonomik kriz ki bahse konu olan, artık “ekonomik durgunluğun” çok ötesinde “ekonomik çöküşün” gerçekleşmesinin beklendiği ve etkilenmeyen veya kazanan devletin olmadığı bir krizle karşı karşıyayız. Salgın öncesi küresel ekonominin 2020 yılında %3,4 büyüyeceği öngörülürken, şu an itibarıyla 2020 yılında dünya ekonomisinin %3 küçüleceği tahmin edilmektedir. Gelişmiş Avrupa ülkelerinin 2020 yılında %6,6 küçüleceği, Avrupa bölgesi gelişmekte olan ülkelerin %5,2 küçüleceği ve Türkiye ekonomisinin ise görece daha iyi bir durumda olsa da %5 daralacağı öngörülmektedir.

2020 yılı ikinci yarsında başlayacak toparlanmayı, 2021 yılında %5,8 büyümenin takip edeceği beklenmektedir. Böylece Koronavirüs salgınının 2020 ve 2021 yıllarında dünya ekonomisine maliyetinin 9 trilyon \$ olacağı hesaplanmaktadır. Nüfus artışı sebebiyle kişi başı gelirdeki azalışın %3 değil %4,2 olacağı, 2020 yılı sonunda 170 ülkenin kişi başı milli gelirinin azalacağı öngörülmektedir, yani en basit ifadesiyle tüm dünya halkları daha da fakirleşecek, açlık çeken insan sayısı iki katına çıkacaktır.

Bu şartlar altında Koronavirüs salgınının Türkiye ekonomisine olası etkisi Grafik-1'de gösterilmiştir. 1998 yılından itibaren reel gayrisafi yurtiçi hasılanın (GSYH) yıllar itibariyle aldığı değer TL cinsinden mavi çizgiyle gösterilmektedir. Siyah çizgi, 1998-2019 yılları arasında 22 yıllık dönemde Türkiye ekonomisinin yakalamış olduğu büyüme trendini ifade etmektedir. Koronavirüs salgını nedeniyle yaşadığımız ekonomik daralmanın ülkemize maliyeti 2020 ve 2021 yılları için kırmızı alanla gösterilmektedir.

Uluslararası kreditorlerin ve kuruluşların tahminleri çerçevesinde Türkiye ekonomisinin 2020 yılında %5 küçülmesi ve 2021 yılında %5 büyümesi durumunda reel GSYH'yi gösteren mavi çizgi 22 yıllık trend çizgisinin altında kalacak ve ülke sınırlarında ürettiğimiz gelirimizde kayıplar yaşanacaktır. Kırmızı alan ile gösterilen ekonomik kayıplar her ne kadar grafik üzerinde küçük gibi görünse de 2019 cari fiyatlarıyla 836 milyar TL'ye tekabül etmektedir. Yani Koronavirüs salgını nedeniyle Türkiye 836 Milyar TL (144 Milyar \$) zarara uğrayacaktır. 2019 yılı cari GSYH'nin 4,28 Trilyon TL olduğunu düşünürsek ekonomik kaybımız 2019 yılı gelirimizin %19,5'ine denk gelmektedir.

Yapmış olduğumuz hesaplamalar, 2020 yılı için Türkiye ekonomisinin Koronavirüs salgını etkisiyle %5 küçüleceği ön kabulüne dayanmaktadır. Peki bu rakam gerçekçi midir? Türkiye ekonomisini teğet geçtiğini kabul ettiğimiz 2009 küresel finans krizi döneminde Türkiye ekonomisinin %4,7 küçüldüğünü düşünürsek, Koronavirüs salgını altında 2020 yılında %5 seviyesinde ekonominin küçülmesi gayet gerçekçi durmaktadır. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfının (TEPAV) yayınladığı Nisan 2020 Politika Notunda Koronavirüs salgını nedeniyle Türkiye ekonomisinin 3 ay kapalı kalması durumunda ekonominin %10 küçüleceği ifade edilmektedir. Bu durumda gelir kaybımız 1,27 Trilyon TL (218 Milyar \$) seviyesine çıkmaktadır.

Grafik-1

Küresel olarak maliyetinin 9 trilyon \$ olacağı hesaplanan ve bu sebeple son yüzyılın en derin ekonomik krizi olarak adlandırılan bu kriz ile mücadele için dünya genelinde devletlerin açıklamış olduğu ekonomik destek paketlerinin toplam değeri 8 trilyon \$ seviyesine yaklaşmıştır. Türkiye’de ise hükümet 836 Milyar TL’yi bulan toplam ekonomik zarara karşın sadece 100 Milyar TL değerinde ekonomik destek paketi açıklayabilmiştir. Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak’ın 25 Nisan tarihinde açıkladığı şişirilmiş, abartılı rakamlar üzerinden konuşacak olursak 200 Milyar TL’lik paket Türkiye ekonomisi için yeterli değildir. Hazine ve Maliye Bakanlığının acilen asli görevine odaklanması gerekmektedir. Bakanlığın ve bakanın “1 milyon yazılımcı” projesi gibi üzerine vazife olmayan işlerle uğraşmaktan vazgeçmelidir.

23 Mart 2020 tarihinde yayınlamış olduğumuz değerlendirme raporumuzda belirttiğimiz gibi hükümet açıklamış olduğu ekonomik istikrar kalkını programıyla bankacılık sistemi üzerinden hanehalkı ve firmaları borçlandırarak krizin olumsuz etkilerini hafifletmeye çalışmaktadır. Bu durumda paketin başarısı hükümetin kararlılığına değil bankacılık sektörünün tutumuna bağlı kalmaktadır. Bunu baştan göremeyen hükümet, bugün Hazine ve Maliye Bakanı aracılığıyla bankacılık sektörüne göz dağı tadında mesaj vermeye çalışmaktadır. Fakat işin aslı; tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de hem hanehalkları hem de firmalar hali hazırda ağır borç yükü altında olmalarıdır. Bu sebeple bankacılık sektörü boğazına kadar borca batmış kişi veya firmalara daha fazla borç vermeye yanaşmıyorlar.

Hanehalkı ve firmaların 2002 ve 2019 yılları aralık sonu borç stoku rakamları Tablo-1’de sunulmaktadır. 2002 yılı sonunda vatandaşların 6,6 Milyar TL olan borcu 2019 sonunda 89 kat artarak 584 Milyar TL’ye fırlamıştır. Firmaların borcu ise aynı dönemde 34 kat artarak 3 Trilyon TL sınırına dayanmıştır. Hanehalkları ve firmaların toplam borcu 2002 yılında GSYH’nın %26’sına denk gelmektedir. Yani ülke olarak bir yılda elde edilen gelirin dörtte biri kadar borcu varmış firmaların ve vatandaşların 2002 yılında. 2019 yılı sonunda yani 2020 yılı başında bu oran maalesef %83’e yükselmiştir. Devletin ortalama olarak %23 civarında olan milli gelir içerisindeki payı düşüldüğünde acı gerçek ortaya çıkmaktadır: Hanehalklarının ve firmaların toplam borcu (%83) bir yılda çalışarak ürettikleri gelirlerinden (%77) daha fazladır. Dolayısıyla vatandaşlar ve firmalar boğazına kadar borca batmış durumdayken bankacılık sektörünün daha fazla borç vermeye can atmasını beklemek mümkün değildir. Bütün başarısı borçlanma mekanizmasını genişletmek üzerine kurulu ekonomik istikrar kalkını paketinin başarıya ulaşması, ekonomik krizin etkilerini hafifletmesi kesinlikle mümkün değildir. Anlık rahatlatma sağlar gibi olsa bile ekonomik kırılmalıkları artıracığı ve dolayısıyla çok uzak olmayan bir dönemde ekonomiyi tamamen iflasa sürükleyeceği kaçınılmaz bir sonudur.

	2002	2019	Değişim
Hanehalkı	6,6 Milyar TL	584 Milyar TL	x 89
Firmalar	88 Milyar TL	2984 Milyar TL	x 34
Toplam	94,6 Milyar TL	3568,2 Milyar TL	x 38
GSYH’ya oranı (%)	%26	%83	

Tablo-1. Borç Stoku

Koronavirüs salgınının sebep olduğu bu çalkantılı dönemde, ekonomik, sosyal ve siyasal yapıların yeniden sorgulanmaya başlanması ve herkesin hayatın her alanında “yeninin” arayışı içerisinde olması bizim için çok önemli bir fırsat penceresi aralamaktadır. Kendi medeniyet anlayışımızın öngördüğü ekonomik, sosyal ve siyasal yapıları inşa etmeye hiç bu kadar yakın olmamıştık. Her köklü değişim dayanılması ağır bedellere/maliyetlere sebep olmaktadır. Koronavirüs salgınının sebep olduğu ekonomik krizin maliyetini öderken (ki zaten ödeyeceğiz) kendi düşünce dünyamıza ait sistemi kurabilirsek, bu ekonomik krizden karlı çıkacak tek ülke olabiliriz. Kurabileceğimize inanmalıyız; bugün itibarıyla batı medeniyetinin bütün karizması ayaklar altındayken, süper güç olduğuna inandığımız ABD’de insanlar devletlerine olan güvenlerini yitirmişken biz her türlü imkana sahibiz. Bu fırsatı kaçırmamanın bedeli çok daha ağır olabilir. Gelinen bu noktada acilen yapılması gereken iki önemli stratejik değişiklik vardır.

1. Kurgu olarak tamamen hatalı tasarlanan ekonomik istikrar kalkını paketi tamamen değiştirilmeli ve baştan kurgulanmalıdır. Fikri altyapısı tamamen hatalı, kurgusu tersten çalışan (yani, bankacılık sektörünün takdir edeceği yeni borç miktarı nispetinde firmalar ayakta kalacak ve ayakta kalacak firmaların istihdam edeceği insanlar üretime devam edebilecekler) bu paket yerine vatandaşın yurtiçinde üretilmiş tüketim malları ve hizmetleri satın almakta kullanacağı dolara çevrilemeyen yeni bir para ile vatandaş doğrudan desteklenmelidir.

2. Borç stoku rakamlarının ortaya koyduğu “boğazımıza kadar borca battığımız” acı durumunu değiştirecek, borç-faiz-borç problemini kesin olarak ortadan kaldıracak, borçlarımızı konsolide ve tasfiye etmek için ter dönecek Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde yeni bir Genel Müdürlük kurulmalıdır. 12 Eylül 2019 tarihinde 30886 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 45 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ihdas edilen Borçlanma Genel Müdürlüğü lav edilerek kapatılmalıdır.

Saygılarımızla

**Yeniden Refah Partisi
Ekonomik İşler Başkanlığı**